

Granskningsrapport

Bostadsbolaget

Granskning av efterlevnaden av Göteborgs Stads representationspolicy

Utfärdare	Katarina Falk – Internrevisor Förvaltnings AB Framtiden
Datum	2015-10-20
Version	Slutlig
Distribution	Kicki Björklund – VD Bostadsbolaget
cc	Mariette Hilmersson – VD och Koncernchef Förvaltnings AB Framtiden

Innehållsförteckning

1. SAMMANFATTNING	3
2. INLEDNING	4
2.1. Bakgrund	4
2.2. Riskbedömning	4
2.3. Syfte och granskningsfrågor	4
2.4. Revisionskriterier	5
2.5. Metod	5
2.6. Omfattning	5
2.7. Uppföljning	6
3. ÄR GÖTEBORGS STADS POLICY OCH RIKTLINJER FÖR REPRESENTATION IMPLEMENTERAD OCH ANSVAR OCH BEFOGENHETER FASTSTÄLLDA?	7
4. HAR BOLAGET ÄNDAMÅLSENLIGA KONTROLLAKTIVITETER?	8
5. SKER UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING?	11

1. SAMMANFATTNING

Det övergripande syftet med revisionen var att bedöma om Bostadsbolagets interna styrning och kontroll avseende områden som omfattas av Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation var tillräcklig. Utifrån syftet identifierades granskningsfrågorna:

- Har bolaget implementerat Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation, vid behov utarbetat bolagsspecifika anvisningar, samt fastställt ansvar och befogenheter?
- Finns det ändamålsenliga kontrollaktiviteter som med rimlig grad av säkerhet tillser att Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation efterlevs?
- Sker uppföljning och utvärdering av efterlevnaden inom ovanstående områden?

Internrevisionen har granskat styrande dokument, redovisningsunderlag och genomfört intervjuer. Iakttagelserna är utvärderade mot kriterier i form av bl.a. Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation, bolagets styrande dokument avseende områden som representationspolicyen omfattar, attestinstruktion, skatteverkets anvisningar samt ramverket för intern styrning och kontroll det s.k. COSO-ramverket. Bolagets kostnader för representation inklusive konferens är inte en väsentlig post men representation är ett förtroendekänsligt område.

Granskningsrapporten är en avvikelserapport innebärande att det är identifierade förbättringsområden som inkluderats i rapporten medan alla aktiviteter och kontroller som fungerar som avsett inte presenteras i rapporten.

Det sammanfattande granskningsresultatet är:

- Ansvar och befogenhet är fastställt i attestinstruktionen och Göteborgs Stads policy och riktlinje för representation är känd. Men kännedomen om att ingen äger rätt att slutattestera kostnader vid representation där personen själv deltagit bör stärkas.
- Bolaget har ett antal kontrollaktiviteter men stickprovsgranskningen visar att dessa kan utvecklas ytterligare för att säkerställa att representationspolicy och riktlinje samt attestinstruktionen efterlevs. Stickprovsgranskningen visar dock inte på att kostnader bokförda som representation eller konferenskostnader inte är verksamhetsrelaterade.
- Uppföljning och utvärdering av att kontrollaktiviteterna fungerar som avsett och säkerställer efterlevnaden av de styrande dokumenten kan utvecklas.

Internrevisionens sammanfattande bedömning är att den interna styrningen och kontrollen är relativt god men kan stärkas för att säkerställa efterlevnaden av Göteborgs Stads representationspolicy och riktlinje. I arbetet med att stärka den interna styrningen och kontrollen bör beaktas risk och väsentlighet.

2. INLEDNING

2.1. Bakgrund

Styrelsen har ansvar för att den interna styrningen och kontrollen som utövas inom bolaget är tillräcklig. Den löpande förvaltningen sköter VD och är den som ytterst i den dagliga verksamheten har ansvaret för den interna styrningen och kontrollen. Definitionen av intern styrning och kontroll enligt COSO ¹ är följande:

”Intern styrning och kontroll är en process utförd av en organisations styrelse, ledning och annan personal, utformad för att ge en rimlig försäkran om uppnåendet av mål som rör verksamheten, rapporteringen och följsamhet gentemot lagar och regler.” ²

Kraven på god intern styrning och kontroll inom offentlig verksamhet har ökat under de senaste åren. Verksamheten ska förvaltas på ett betryggande sätt och med en tillfredsställande intern styrning och kontroll. Förtroendekänsliga områden utgör en betydande risk för en verksamhets förtroende och anseende. Det är därför viktigt att förebygga sådana risker med bland annat tydliga styrdokument och kontrollaktiviteter för att styrdokumenterna efterlevs. Ledningen har ansvar för att tillse att Göteborgs Stads styrdokument implementeras och efterlevs i verksamheten på ett tillfredsställande sätt. I revisionsplanen för 2015 som beslutades i december 2014 av styrelsen för Förvaltnings AB Framtiden ingår att ”Granska hur bolagen efterlever Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation”.

2.2. Riskbedömning

Risker som identifierades i planeringsfasen av revisionen var:

- Otydliga styrande dokument kan leda till brister i efterlevnad.
- Brister i implementering av styrande dokument kan leda till brister i efterlevnad.
- Brister i efterlevnad kan innebära förtroendeskada och skada bolagets varumärke.
- Brister i uppföljning och utvärdering kan medföra att avvikelser ej identifieras, korrigerande åtgärder ej genomförs och förbättringar i processen ej sker.

2.3. Syfte och granskningsfrågor

Syftet med granskningen var att bedöma om bolagets interna styrning och kontroll avseende områden som omfattas av Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation var tillräcklig.

Utifrån syftet identifierades följande granskningsfrågor:

- Har bolaget implementerat Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation, vid behov utarbetat bolagsspecifika anvisningar, samt fastställt ansvar och befogenheter?
- Finns det ändamålsenliga kontrollaktiviteter som med rimlig grad av säkerhet tillser att Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation efterlevs?
- Sker uppföljning och utvärdering av efterlevnaden inom ovanstående områden?

---

¹ Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)

² COSO internal control – executive summary 2013. Översättning av Executive summary maj 2014 av Internrevisorerna IIA Sweden, Torbjörn Wikland

2.4. Revisionskriterier

Revisionskriterierna mot vilka bedömningarna i granskningen ställts är Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation, bolagets styrande dokument avseende områden som representationspolicyn omfattar, attestinstruktion och skatteverkets anvisningar.

2.5. Metod

Granskningen har genomförts med utgångspunkt från COSO's ramverk för intern styrning och kontroll. Inför planeringen genomfördes uppstartsmöte med bolaget. Därefter granskades styrande dokument t.ex. bolagets attestinstruktion och dokumentation av bolagets kontrollaktiviteter. Stickprov på kostnader har gjorts från konton där kostnader som representationspolicyn avser hantera bör vara bokförda. Stickproven har granskats utifrån ovanstående revisionskriterier. Intervjuer har genomförts med företrädare för bolaget såsom distriktschef, distriktsekonomer, controllers, personal-, ekonomi- respektive marknadschef samt VD.

Slutrevisionsmöte har genomförts med bolaget och bolaget har sakinhållsgranskat utkastet till rapporten för att säkerställa att iakttagelserna är korrekta.

Rapporten är uppbyggd så att respektive granskningsfråga utgör kapitelrubrik varunder framgår identifierade iakttagelser, risker som identifierade brister kan leda till samt internrevisionens slutsatser och rekommendationer för att åtgärda identifierade brister. Riskerna som beskrivs är generella och till för att medvetandegöra vad en identifierad brist kan leda till. I rapporten ingår även bolagets åtgärdsplan för att omhänderta identifierade brister. Granskningsrapporten är en avvikelserapport innebärande att det är identifierade förbättringsområden som inkluderats i rapporten medan alla aktiviteter och kontroller som fungerar som avsett inte presenteras i rapporten.

Syftet med en revision är att ge en rimlig grad av säkerhet att granskade områden fungerar som avsett och möjliggör att bolagets mål nås samt att bedöma om ledningens interna styrning och kontroll är utformad så att bolaget med en rimlig grad av säkerhet:

- uppnår en ändamålsenlig och effektiv verksamhet
- efterlever lagar, förordningar och andra regler, samt
- lämnar en tillförlitlig rapportering av verksamheten.

Internrevisionen kan inte ge en absolut försäkran om att det inte finns bristande efterlevnad eller oegentligheter.

2.6. Omfattning

Granskningen har omfattat transaktioner bokförda 2014 till maj 2015 på konto 5831 Konferenskostnader, konto 5960 Reklamgåvor och presentreklam, konto 6071 Representation avdragsgill, konto 6072 Representation ej avdragsgill, konto 7631 Personalrepresentation, avdragsgill, konto 7632 Personalrepresentation, ej avdragsgill samt konto 7690 Övriga personalkostnader. Totalt bokförda kostnader på dessa konton under 2014 var 4 448 tkr och januari - maj 2015 2 813 tkr. På representationskontona var de bokförda kostnaderna under 2014 76 tkr och t.o.m. maj 2015 7 tkr och för personalrepresentation 2014 var kostnaderna 204 tkr och t.o.m. maj 2015 13 tkr.

Granskningen har ej omfattat att momshanteringen i samband med representation följer skatteverkets regler.

2.7. Uppföljning

Internrevisionen kommer att utföra en uppföljande granskning för att verifiera att bolaget har vidtagit åtgärder för att komma till rätta med identifierade brister. Först när Internrevisionen genomfört denna uppföljning och verifierat att alla iakttagelser är omhändertagna kommer revisionen att vara slutförd.

3. Är Göteborgs Stads Policy och riktlinjer för representation implementerad och ansvar och befogenheter fastställda?

lakttagelser

- Bolaget har en egen framtagen lathund avseende representation och gåvor betitlad "Vad får vi göra". Från lathunden framgår att den endast skall ses som en vägledning och att den bygger på Göteborgs Stads Policy och riktlinje för representation samt Skatteverkets bestämmelser. Den anges från utfärdarna vara ett komplement till representationspolicyn med riktlinje framförallt avseende hur olika kostnader skall konteras. I intervjuerna framkom att det är lathunden bolagets medarbetare använder sig av och inte policyn med riktlinje. Befintlig lathund omfattar inte fullständigt alla skalkrav i riktlinjen till representationspolicyn som att det inte är tillåtet att beslutsattestera egna representationskostnader. Lathunden är under uppdatering till följd av att Göteborgs Stad har utkommit med en reviderade policy och riktlinje. En presentation/utbildning av vad som gäller avseende representation är under framtagande inom bolaget.
- I bolagets attestinstruktion framgår ansvar och befogenheter. I intervjuer och stickprov framkom bristande kännedom om krav som ställs i attestinstruktionen avseende att ingen äger rätt att attestera sina egna personliga kostnader och användande av bl.a. blankett för representation.

Generella risker

- Lathunden är för organisationen det styrande dokumentet avseende representation vilket medför en risk för bristande efterlevnad av Stadens policy och riktlinje om däri ställda krav inte återfinns i lathunden. Efterlevs inte Stadens policy och riktlinje finns det en risk för förtroendskada.
- Saknas kännedom om kravet på att ingen äger rätt att attestera sina egna representationskostnader finns det en risk att godkännande sker på fel beslutsnivå.

Slutsatser och rekommendationer

- Lathunden är ett bra hjälpmedel för att skapa en samsyn i bolaget avseende frågor rörande representationspolicyn. Men bolaget bör tillse att medarbetare har tillräcklig kunskap och kännedom för att kunna efterleva policy, riktlinje, anvisning och bolagets attestinstruktion.

Bostadsbolagets åtgärdsplan

Åtgärd

1. Utbildning kommer att hållas för företagsledning och ekonomer för att säkerställa kännedomen om policy, riktlinje, anvisning och bolagets attestinstruktion.
2. Lathunden kommer i fortsättningen att vara en bilaga till representationspolicyn.
3. Vår egen framtagna representationsblankett kommer att implementeras i företaget.

Ansvarig

1-3. Ekonomichef

Tidplan

1-3. Kvartal 4 2015

4. Har bolaget ändamålsenliga kontrollaktiviteter?

lakttagelser

- Bolaget har ett antal kontrollaktiviteter för att säkerställa efterlevnaden av Stadens policy och riktlinje samt bolagets attestinstruktion avseende representation. Två av kontrollerna har dokumenterade kontrollbeskrivningar, den ena avser kontrollera "Att representation följer vår representationspolicy" och den andra att "All representation skall attesteras av VD". Kontrollbeskrivningarna beskriver hur kontrollen skall utföras, när och hur ofta och av vem samt hur avvikelser skall hanteras men inte hur avvikelser skall rapporteras och till vem. Det saknas i kontrollbeskrivningarna information om på vilket sätt uppföljning skall ske av att kontrollen är utförd och av vem.
- Från kontrollbeskrivningen avseende kontrollen "Att representation följer vår representationspolicy" kan utläsas "stäm av mot vår policy". Det framgår inte vad som skall stämmas av. Från dokumentation av testningen av kontrollen kan ej verifieras att efterlevnaden av alla skall krav i representationspolicyn följs upp, d.v.s. att kontrollen fångar det den avser att fånga.
- Stickprovsgranskningen visar att kontrollen "Att representation följer vår representationspolicy" inte kontrollerar att representation skall godkännas av närmast behörig chef och att det inte är tillåtet att beslutsattestera egna representationskostnader. I ett flertal fall har slutattest skett av person som själv deltagit i representationen eller konferensen, i merparten av dessa fall har det varit en avdelningsaktivitet. I granskningen har inte framkommit att det är någon kostnad som inte är en verksamhetsrelaterad kostnad och som bolaget inte bör stå för. Stickprovsgranskningen visar vidare att kontrollen i vissa fall, dock ej i alla, fångat om deltagarförteckning, program etc. saknats. Från dokumentationen av testningen av kontrollen kan utläsas att identifierade avvikelser påtalas för berörd ekonom.
- I riktlinjen för representation framgår krav på uppgifter som redovisningsunderlag skall innehålla. I stickprovsgranskningen framkom att bolagets kontrollaktiviteter i många fall fångat att det brister i redovisningsunderlag men inte alltid. Det som oftast saknas är deltagarförteckning eller att den inte är helt komplett, syfte/agenda samt vid ett fall av extern representation namnet på organisation som gäst företrädar. Informationen som saknades fanns att tillgå inom bolaget men den var inte bilagd i redovisningen.
- I anvisningen till policy och riktlinje för representation definieras Göteborgs Stads beloppsramar för olika typer av representation och konferens etc. I granskningen framkom att kontroll ej skett av att beloppsramar avseende planeringsdagar, interna kurser och konferenser efterlevts då det är ramupphandlade anläggningar med konferenspaket som anlåtats. I några fall går det inte att verifiera om kostnad är inom ram eller ej då fakturan ej är tillräckligt specificerad.
- Från attestinstruktionen kan utläsas att "all representation över 500 kronor skall attesteras av VD". Stickprov visar att detta ej sker då det endast är kostnader bokförda på konton avseende extern representation som föreläggs VD för attest i en separat kontroll. Övriga konton där kostnader bokförs och som omfattas av representationspolicy och riktlinje är ej inkluderade i listan till VD. Dock förekommer det att VD slutattestertat intern representation i de fall direkt underställd person sakattestertat kostnaden och tillställt VD fakturan för slutattest.

- Vid stickprovgranskningen framkom att bolaget identifierar och påtalar "felkonteringar". Men det framkom också fall där "felkonterade" kostnader ej identifierats exempelvis extern representation som var bokförd som konferenskostnad.
- I bolagets attestinstruktion ställs det mer långtgående krav än vad som görs i representationspolicy avseende att en speciell representationsblankett skall fyllas i vid representation. Stickprovgranskningen visar att denna blankett inte används och i intervjuer framkom att den inte är känd i organisationen.

Generella risker

- Brister i kontrollaktiviteter kan medföra risk för att fel, avsiktliga eller oavsiktliga, ej uppdagas. Vidare kan det leda till att syftet med de krav som ställs i representationspolicy och attestinstruktion ej nås. Syfte som bl.a. är att följa skatte- och bokföringsregler och skapa ett önskat beteende.
- Om det existerar ett antal, dokumenterade och odokumenterade, kontrollaktiviteter som i vissa fall kan vara överlappande finns det risk för att det görs för många kontroller med ineffektivitet som följd. Det kan också medföra en risk för att helheten går förlorad och att någon väsentlig del att kontrollera ej fångas upp.

Slutsatser och rekommendationer

- Bolagets kontrollaktiviteter bör ses över för att säkerställa att Göteborgs Stads representationspolicy med riktlinje och bolagets attestinstruktion efterlevs i högre grad. En viktig del i detta är att precis som bolaget planerar, genomföra utbildningar i bolaget för att öka medvetenheten om vad som gäller och vad konsekvenserna kan bli om styrande dokument ej efterlevs.

Bostadsbolagets åtgärdsplan

Åtgärd

1. Utbildning kommer att ske av företagsledning och ekonomer för att tillse att berörda har tillräcklig kännedom och kunskap.
2. Syfte med mötet ska alltid noteras. Detta kommer säkerställas med hjälp av blankett för representation som skall implementeras under 2015, samt utökade utbildningsinsatser.
3. Respektive ekonom skall informeras om vikten av att påtalade rättningar/kompletteringar skall åtgärdas och utbildning ska ge ökad förståelse och kunskap om krav i styrande dokument.
4. Syftet med befintlig kontrollaktivitet har varit att säkerställa att vi följer gällande skattelagstiftning och bokföringsregler. Kontrollen kommer framöver även att omfatta fler av representationspolicyns krav såsom att överordnad chef har slutattesterat samt kontroll av beloppsramar. Blankett för representation ger ekonomerna en förbättrad kontroll, vilket kommer innebära att dagens stickprovskontroller blir en övervakande aktivitet. Denna kontrollbeskrivning kommer att förbättras så det tydligt framgår vad som omfattas av kontrollen. Utöver de kontroller som är riktade mot representation har Bostadsbolaget ett flertal kontrollaktiviteter på plats som berör alla typer av kostnader för att säkerställa att inga verksamhetsfrämmande poster belastar bolagets resultat. En del av dessa kontroller består av;

ekonomichefens kontroll av betalningslista, alla nya leverantörer ska godkännas av inköpsavdelningen, alla utbetalningar måste hanteras av en ekonom.

5. Intern representation kommer inkluderas i VD:s kontroll av efterlevnad av attestinstruktionen.
6. Om Göteborgs Stads ramavtal med konferensanläggningar inte ryms inom beloppsgränserna i representationspolicyn kan detta försvåra efterlevnaden. En diskussion kommer föras koncerngemensamt med Upphandlingsbolaget.

Ansvarig

1-6. Ekonomichef

Tidplan

1-6. Hösten 2015/våren 2016

5. Sker uppföljning och utvärdering?

Iakttagelser

- Avvikelse som identifieras via kontrollaktiviteterna av controllers påtalas till ekonom för att åtgärdas. I granskningen har inte framkommit att ansvarig chef informeras.
- I granskningen följdes det upp att de avvikelser som bolagets kontroll "Att representation följer vår representationspolicy" identifierat och påtalat åtgärdats. Alla avvikelser var vid gransknings-tillfället ej åtgärdade och det framkom att det saknas uppföljande kontroll av att påtalade avvikelser åtgärdas.
- Bolaget har ingen övervakande aktivitet för att följa upp att representationspolicy och attestinstruktionen efterlevs avseende att beslutat ej skall ske av egna personliga kostnader. Ej heller finns det en övervakande aktivitet för att tillse att attestinstruktionens krav på att representationsblanketten skall användas följs.
- Det har ej framkommit att det sker en formaliserad rapportering till ansvarig person i ledningsgruppen för representationspolicy avseende resultatet av de kontroller som bolaget utför.
- Det är oklart hur ansvarsutkrävande sker när brister som påtalats ej åtgärdats.

Generella risker

- Vid bristande uppföljning, utvärdering och rapportering av efterlevnad av styrande dokument föreligger det en risk att en rimlig grad av intern styrning och kontroll ej säkerställs. Vilket kan medföra risk för förtroendeskada.
- Är det oklart om och hur rapportering sker och om ansvarsutkrävande sker finns det en risk för ineffektivitet då identifierade avvikelser kanske inte åtgärdas i rimlig tid vilket kan medföra att ökade resurser läggs på övervakande aktiviteter.

Slutsatser och Rekommendationer

- Övervakande aktiviteter bör utarbetas och implementeras för att säkerställa att Göteborgs Stads policy och riktlinje för representation och bolagets attestinstruktion efterlevs. I det arbetet bör beaktas att den som skall utföra den övervakande aktiviteten är en annan person än den som utför kontrollaktiviteten. Arbetet bör ske tillsammans med översynen av bolagets kontrollaktiviteter så att hela processen blir ändamålsenlig kopplat till väsentlighet och risk.
- Bolaget bör besluta vilken avvikelse som skall rapporteras till vilken nivå, när det skall ske samt vem som skall göra det. Dels för att det skall vara möjligt att vid behov utkräva ansvar och för att säkerställa att det är rätt nivå som får informationen om avvikelser för att skapa ett lärande i organisationen och förebygga risken för att en avvikelse uppstår. Är det enbart ekonom/ controller som erhåller information om avvikelse kan det leda till att lärande sker på den nivån men att det fortfarande kommer att bli en upptäckande kontroll mer än en förebyggande kontroll.

Bostadsbolagets åtgärdsplan

Åtgärd

1. Under hösten kommer en generell översyn ske av riskanalys, kontrollaktiviteter på plats och övervakande aktiviteter för att säkerställa effektiviteten.
2. Vi kommer fortsättningsvis informera berörd chef om det har upptäckts någon avvikelse i efterlevnaden av representationspolicyn. Enligt våra generella anvisningar för intern styrning och kontroll framgår det hur avvikelserapportering ska ske. En formaliserad avrapportering av resultatet av de övervakande aktiviteterna kommer ske till policyansvarig, idag sker denna muntligen vid behov.
3. En ny övervakande kontroll är att VD kvartalsvis kommer att få en sammanställning över hur mycket beloppsmässigt respektive distrikt/stödfunktion representerat för.

Ansvarig

1-3. Ekonomichefen

Tidplan

1-3. Hösten 2015